

Pohjois-Karjalan vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 3/2020

Aika 18.9.2020 klo 12.30–14.35

Paikka Kokous etäyhteyksin, Teams

Läsnä Liite 1. Pohjois-Karjalan vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 18.9.2020, läsnäolijat

1 Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Johtaja Janne Kärkkäinen avasi kokouksen ja toivotti läsnäolijat (liite 1) tervetulleiksi. Merkittiin tietoon seuraavat yhteistyöryhmän kokoonpanon muutokset:

- Suomen metsäkeskuksen edustaja on Minna Pulkkinen
- Joensuun Veden edustaja on Anne Savolainen
- Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiirin edustaja on Pirkko Päiväläinen
- Stora Enso Oyj:n edustaja on Sanna Hämäläinen ja varajäsen Harri Lepistö

ELY-keskuksessa vesienhoidon suunnittelijana elokuun puolivälissä aloittanut Rosanna Sjövik esittäytyi lyhyesti. Suunnittelijan tehtävänä on toimijaverkoston tukeminen, kunnostushankkeiden edistäminen, neuvonta ja asiantuntija-apu mm. avustusten hakuprosessissa.

2 Asialistan hyväksyminen

Kokouskutsun mukana toimitettu esityslista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

3 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Käytiin lyhyesti läpi edellisessä 28.5.2020 etäyhteydellä pidetyssä kokouksessa käsitellyt asiat ja hyväksyttiin pöytäkirja. Muistioloannos on lähetetty aiemmin sovitun käytännön mukaisesti osanottajille sähköpostitse kommentoitavaksi kahden viikon ajaksi, minkä jälkeen korjattu pöytäkirja on tallennettu vesienhoidon verkkosivuille (polku: www.ymparisto.fi/vesienhoito/pohjois-karjala > Osallistuminen vesienhoitoon).

4 Vesienhoitosuunnitelma- ja toimenpideohjelmaehdotusten 2022–2027 käsittely

Paula Mononen esitteli vuosille 2022–2027 valmisteltuja vesienhoitosuunnitelma- ja toimenpideohjelmaehdotuksia sekä niihin liittyviä aineistoja. Vuoksen vesienhoitosuunnitelmaehdotus on toimitettu ohjausryhmälle ja hyväksytään kokouksessa 25.9.2020. Valtakunnallinen kuulemisen käynnistystilaisuus järjestetään 5.11.2020. Kuulemisaika on 2.11.2020–14.5.2021 (Huom! Muutunut kuulemisaika on päivitetty muistioon kokousajankohdan jälkeen), minkä jälkeen vesienhoitosuunnitelma ja toimenpideohjelma viimeistellään kuulemisessa saadun palautteen pohjalta. Valtioneuvosto vahvistaa tarkistetut vesienhoitosuunnitelmat joulukuussa 2021. Kuulemisaineisto löytyy Vaikuta vesiin – verkkosivustolta (www.ymparisto.fi/vaikutavesiin), ja lausunnot pyydetään antamaan lausuntopalvelu.fi-palvelussa.

Vesienhoitosuunnitelmaehdotusta käytiin läpi kartta- ja muiden aineistojen avulla. Kokonaisfosforin pistekuormituksessa vesistöihin ei ole enää viime vuosina tapahtunut suuria muutoksia, mutta typen kuormituskehitys on ollut lievästi nousevaa. Muun muassa kaivannaisteollisuudesta vesiin päätyvät nikkelpäästöt ovat Pohjois-Karjalassa paikoin merkittävät, mutta kokonaispäästöt ovat viime vuosina vähentyneet.

Vesienhoitoalueen vesistöjen ekologinen tila on pääsääntöisesti hyvä, mutta vesistöissä on tunnistettu myös riskitekijöitä. Kemiallista tilaa heikentää kaikissa Suomen vesistöissä polybromattujen difenyyliettereiden (PBDE) esiintyminen, ja lisäksi paikoitellen laatumorin ylittävä veden nikkeli- ja kadmiumpitoisuus sekä humuksisissa vesistöissä yleisesti korkeahko ahvenen elohopeapitoisuus. Pohjois-Karjalassa on neljä järveä ja yhdeksän jokea, jotka on luokiteltu keinotekoiseksi tai voimakkaasti muutetuiksi, ja joiden hydrologis-morfologinen tila on huono.

Toimenpideohjelmaan suunnitellut toimenpiteet on kohdistettu merkittäviksi tunnistettuihin paineisiin, jotka aiheuttavat vesistöissä tilan heikentymistä tai riskiä tilan heikentymiselle. Pohjois-Karjalassa merkittäviä paineita ovat kuormittavista tekijöistä etenkin maatalous, metsätalous, turvetuotanto ja kaivannaisteollisuus sekä hydrologis-morfologisista tekijöistä vesistörakentaminen, vaelusteet ja perkaukset. Valtakunnallisen linjauksen mukaan toimenpiteet on suunniteltu ja mitoitettu siten, että hyvä tila vesistöissä saavutetaan tai turvataan viimeistään vuonna 2027. Suurin osa toimenpiteistä on suunniteltu suunnittelualueittain (mm. hajakuormitus), vesistökuunnostukset ja pohjavesitoimenpiteet sen sijaan on kohdennettu pääosin vesimuodostumiin. Uusina, mahdollisesti merkittävinä hankkeina vesienhoitosuunnitelmassa on tarkasteltu Vulcan Hautalampi Oy:n kaivoshanke Outokummussa sekä Elementis Minerals Oy:n kaksi laajennushanketta Polvijärvellä. Hankkeiden lähivesistöjen tila on entuudestaan hyvää huonompi. Tässä vaiheessa ei ole tarkemmin tarkasteltu vesienhoitolainsäädännön tarkoittamaa poikkeamisen tarvetta vesien hyvän tilan tavoitteeseen.

Käytiin lyhyesti läpi esimerkkejä eri sektoreille esitetyistä toimenpiteistä. Keskustelua käytiin turvetuotannosta, jossa tuotantoalat ovat Pohjois-Karjalassa vähenemässä. Uusia alueita on otettu tai tulossa tuotantoon melko vähän. Todettiin, että Iljansuon tuotantohanke, jolla on lainvoimainen ympäristölupa (pinta-ala noin 400 ha), ei ole mukana turvetuotannon tiedoissa. On vielä epävarmaa, tuleeko hanke toteutumaan. Myös maatalouden osalta toimenpiteiden tiedot (ml. kustannukset) tarkentuvat, kun CAP27 -uudistus valmistuu.

Pinta-alalla ja uomapituudella mitattuna järvi- ja jokimuodostumista yli 90 % ja jokimuodostumista 78 % on tällä hetkellä vähintään hyvässä tilassa, ja kokonaisuudessaan tilatavoite on saavutettu 87 % vesimuodostumista. Toimenpiteiden suunnittelun lähtökohtana on ollut tilavoitteiden saavuttaminen vuoteen 2027 mennessä. Luonnonolosuhteiden ylivoimaisuuden takia 8 vesimuodostumassa tavoite arvioidaan saavutettavan vasta vuoden 2027 jälkeen. Kohteet ovat valtaosin lintuvesiä, joista osassa tullaan toteuttamaan toimenpiteitä osana Helmi-elinympäristöohjelmaa (www.ym.fi/helmi). Suunnittelun yhteydessä on tarkasteltu myös edellytykset soveltaa alennettuja tilatavoitteita. Niitä ei ole Pohjois-Karjalan vesistöihin asetettu.

Käytiin läpi myös ohjauskeinoja sekä arviot eri sektoreiden vesiensuojelutoimenpiteiden määristä ja kustannuksista. Vuoksen vesienhoitoalueelle ehdotettujen toimenpiteiden kokonaiskustannukset ovat noin 244 milj.€/v, josta 78 milj.€/v koostuu täydentävistä toimenpiteistä. Keskusteltiin

vanhojen turvetuotantoalueiden metsityksestä sekä uudesta joutomaiden metsitystuesta. Turvetuotannosta poistuville alueille olisi osana vesiensuojelua ja ilmastotyötä tarvetta löytää kestäviä jälkikäyttökohteita; tarve on tunnistettu, mutta vesienhoidon ohjauskeinoissa konkreettisia toimia ei ole. Todettiin lisäksi, että jälkikäytöstä vastaa alueen maanomistaja. Myös turpeen uudet mahdolliset käyttökohteet sekä jatkojalostus vaikuttavat asiaan.

Mika Huttunen kertoi Pohjois-Karjalan pohjavesien tilasta. Pohjavesialueiden lakisääteinen tarkistus on pääsääntöisesti tehty ja täydentyy lopullisesti marraskuussa, kun Ilomantsin pohjavesialueiden tiedot päivittyvät tietokantoihin. Vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja muita vedenhankintaan soveltuvia pohjavesialueita on kaikkiaan 333. Pohjavesialueiden määrällinen tila on pääsääntöisesti hyvä, mutta tietyillä alueilla kemiallinen tila on huono ympäristölaatuun ylittävien aineiden vuoksi. Onttolan ampumaradan pohjavesitarkkailussa on lisäksi havaittu PAH-yhdisteitä. Pohjois-Karjalassa kolmen riskialueen tila on arvioitu huonoksi: näistä kahdella hyvä tila saavutetaan 2027 jälkeen luonnonolosuhteiden ylivoimaisuuden takia. Kulhon pohjavesialueella tarvitaan lisäselvityksiä kohonneen nikkelpitoisuuden vuoksi. Suunnitellut toimenpiteet liittyvät mm. maainesten ottoon, pilaantuneisiin maa-alueisiin, yhdyskuntiin ja liikenteeseen.

Käytiin lopuksi läpi toimenpideohjelman sisältörunko. Ohjelmaluonnos on tallennettu yhteistyöryhmälle perustettuun TEAMs-työtilaan, ja sitä voi vielä kommentoida ennen kuulemistä. Tekstiosiot täydennetään ja päivitetään, mm. ilmastonmuutoksen vaikutusten tarkastelu, toimintaympäristön muutokset sekä valtakunnallisten ohjelmien kuvaus, kuten uusi HELMI-elinympäristöohjelma. Pohjavesien osalta luonnos on melko valmis, ja tarkistukset tehdään kuulemisen jälkeen. Heinäveden kunnan siirtyminen vuonna 2021 osaksi Pohjois-Karjalan maakuntaa lisää vesimuodostumien määrä noin 40:llä, ja samalla moneen taulukkoon ja karttaan tulee päivitystarvetta. Tarkistettavat asiakohdat on merkitty ohjelmaluonnokseen.

5 Muut asiat

Jukka Koski-Vähälä muistutti Iisalmen reitille tehdystä verkkosivustosta (<https://www.iisalmen-reitti.fi/>) sekä kolmiosaisesta webinaarisarjasta, joka käsittelee vesien tilaan vaikuttavia toimenpiteitä (<https://skvsy.fi/iisalmen-reitti-webinaarisarja-2020/>). Aineistot on valmisteltu Vesiviestillä vaikuttavuutta -hankkeessa.

Anu Eskelinen tiedotti Geologian tutkimuslaitoksella valmistuneista vesienhoitoon liittyvistä julkaisuista:

- Uutta tietoa järviemme pohjista: miten turvetuotanto vaikuttaa alapuolisten vesistöjen pohjakerrostumiin, <https://www.gtk.fi/uutta-tietoa-jarvиеmme-pohjista-miten-turvetuotanto-vaikuttaa-alapuolisten-vesistojen-pohjakerrostumiin/>
- Ohjeistus suljettujen ja hylättyjen kaivannaisjätealueiden kunnostustarpeen arviointiin, <https://www.gtk.fi/ohjeistus-suljettujen-ja-hylattujen-kaivannaisjatealueiden-kunnostustarpeen-arviointiin/>

Timo Turunen kertoi ajankohtaisia asioita kalataloudesta. Louhikosken voimalaitoksen pato puretaan syksyllä 2021, kun Pohjois-Karjalan Sähkön (PKS) toiminta Saramojoella päättyy. PKS on ollut hankkeessa oma-aloitteinen, ja hanke on saanut paljon myönteistä palautetta.

Kunnostussuunnittelu on alkamassa, ja padon purun jälkeen Saramojoelle on tulossa mittavia investointeja ja kunnostustoimenpiteitä. PKS on mukana myös paljon julkisuutta saaneen Kuurnan Laurinvirran järvilohen poikastuotantoalueen rakentamishankkeessa Pielisjoessa. Järvilohen täydellinen elinkierto virrassa on pitkstä aikaa mahdollinen. Lohikaloja on noussut virtaan, ja Luonnonvarakeskus seuraa kudun onnistumista. Lieksanjoella Pankakosken voimalaitoksella puolestaan testataan taimenen ja järvilohen alasvaeltavien smolttien kiinniottoratkaisua, jolla mahdollistettaisiin kalojen pääsy Pielisen syönnösalueille. Hanke on Kemijoki Oy:n ja valtio osallistuu siihen. Kaikki kolme hanketta ovat valtakunnallisesti merkittäviä, minkä lisäksi Heinäveden hieno vesistöreitti siirtyy Pohjois-Karjalan maakuntaan. Reitillä on tehty paljon työtä vaeltavan järvi-taimenen elinolojen parantamiseksi.

Päivi Jokinen kertoi KAIPPO-hankkeen (www.proagria.fi/hankkeet/kaipo) ajankohtaisia kuulumisia. Korona on siirtänyt tapaamisia pidettäväksi etäyhteyksin. Vaikka iäkkäämmille osallistujille etäyhteydet ovat tuoneet haasteita, tapaamisiin on tuntunut löytyvän uusia osallistujaryhmiä. Option turvin hankkeen toiminta jatkuu myös vuonna 2021, ja toimijaverkostokuvia on paljon vireillä. Kunnostusyhdyshenkilöiksi on haettu aktiivisia paikallistoimijoita, joita on ilmoittautunut eri puolilta Pohjois-Karjalaa 7–8 henkilöä. Yhdyshenkilöt toimivat tiedon ja osaamisen välittäjinä viranomais-ten ja asiantuntijoiden välillä ja saavat koulutusta mm. hankkeen tilaisuuksissa. Esimerkiksi Kuoringalla pilotoidaan järviyhdistyksen perustamista ja Ylä-Valtimojärvellä esitellään vesikasvillisuuden niittoa ja pohjajyrsintää syksyn aikana.

Arto Kammonen kertoi, että Metsähallitus on saanut luonnonhoidon rahoitusta luonnonhoitohankkeeseen; suunnittelijoita on palkattu ja suunnittelutyö etenee. Hankkeessa on esimerkiksi vesienhoidon kannalta merkityksellinen soiden ennallistaminen yhtenä tärkeänä teemana. Latvavesillä työskennellään edelleen myös Esteet pois -hankkeen parissa.

Leena Finér kertoi Luonnonvarakeskuksen keväällä käynnistyneestä SUO-yhteistyöhankkeesta, jossa kehitetään suometsien kestäväää käyttöä. Hankkeessa luodaan verkkopohjainen suunnitteluväline, jonka avulla suometsien hoidon suunnittelussa voidaan ottaa huomioon kannattava puuntuotanto ja ilmasto-, vesistö- ja monimuotoisuusvaikutukset. Työkalu vastaa metsänomistajan tarpeeseen ja hyödyntää paikkatietoaineistoja, pilottialueita ja valuma-alueajattelua. Hankkeessa pidetään ennen joulua webinaari, josta tiedotetaan myöhemmin.

Tuovi Vaaranta kertoi, että Pro Onkamojärvet ry:llä on suunnitteilla monenlaista toimia tulevia vuosia varten. Suunnitellut hoitotoimenpiteet ovat lähinnä vesikasvillisuuden poistoa ja hoitokalastusta, mutta myös valuma-aluekunnostuksia pohditaan. Yhdistyksen kokouksessa on keskusteltu myös alivedenkorkeuden säätelyvaihtoehdosta. Hankkeeseen kaivataan yhteistyökumppaneita, kuten Joensuun kaupunkia.

Merkittiin tietoon tulevia tapahtumia:

- Vesistö-kunnostusverkoston vuosiseminaari järjestetään etäyhteydellä 27.-28.10.2020 (www.vesistokunnostusverkosto.fi)
- Vesienhoidon valtakunnallinen avustushaku on 15.10.–30.11.2020

1.2.2021

6 Seuraavasta kokouksesta päättäminen

Seuraavan kokouksen ajankohtaa ei vielä päätetty. Puheenjohtaja esitti, että yhteistyöryhmä voisi kokoontua vesienhoitosuunnitelmaluonnoksen kuulemisen aikana jollakin teemalla helmi-maaliskuussa edistääkseen verkostotoimintaa. Asialistalla voisivat olla mm. ajankohtaiset asiat ja hankkeet. Sovittiin, että ELY-keskus valmistele sopivaa ajankohtaa ja toimittaa tietoa yhteistyöryhmälle myöhemmin.

7 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Janne Kärkkäinen kiitti osanottajia ja päätti kokouksen klo 14.35.

Puheenjohtaja

Janne Kärkkäinen

Sihteeri

Paula Mononen

Liitteet 1 Läsnaolijat
 2 Kokouksessa esitelty aineisto

Jakelu Yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet

1.2.2021

**LIITE 1. Pohjois-Karjalan vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 3/2020, 18.9.2020.
Läsnäolijat.**

Paikka: Etäkokous, Teams

Puheenjohtaja: Janne Kärkkäinen

Jäsenet:

Jäsen

Varajäsen

☐	Jukka Nykänen	☐	Timo Korkalainen
☐	Lari Hölttä	☐	Pirjo Kosonen
☒	Jari Leinonen	☐	Antti Suontama
☐	Tuukka Tuominen	☐	Ari Soikkeli
☐	Riitta Laatikainen	☒	Ismo Ryyänen
☒	Jorma Berg	☐	Tuire Tapanen
☐	Juha Kosonen	☐	Pirkko Hyvärinen
☒	Arto Kammonen	☐	NN
☒	Terhi Helkala	☐	Anna Kralik
☒	Minna Pulkkinen	☐	Suvi Haapalehto
☒	Vilho Pasanen	☐	Risto Kannassalmi
☒	Päivi Jokinen	☐	Tiina Polo
☒	Pirkko Päiväläinen	☐	Hannu Parviainen
☒	Sanna Hämäläinen	☐	Harri Lepistö
☐	Heliminna Modig	☐	NN
☒	Pekka Pollari	☐	Jari von Becker
☒	Heikki Torpström	☐	Enni Pekkalin
☒	Anne Savolainen	☐	NN
☐	Päivi Kiiskinen	☐	- Taina Ahosola
☒	Paula Kankaala	☐	Raine Kortet
☒	Leena Finèr	☐	Matti Janhunen
☒	Anu Eskelinen	☐	Jari Hyvärinen
☒	Jukka Koski-Vähälä	☐	Jukka Hartikainen
☐	Timo Hartikainen	☐	Janne Tarkiainen
☒	Tuovi Vaaranta	☐	Anniina Kontiokorpi
☒	Timo Turunen	☐	Heli Peura
☒	Mari Heikkinen	☐	Pauliina Palmgren
☐	Arto Ruuska	☐	NN
☒	Paula Mononen, sihteeri		

Asiantuntijat: Mika Huttunen, Rosanna Sjövik